HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR.

4-dik szám.

Brínye vár javainak és hadiszereinek jegyzéke 1489 november 27-éről.

Registrum bonorum castri *Brijniensis* que ego *Nicolaus Jouanouich* acceptavi ex parte et commissione magnifici domini mei gratissi domini *Ladislai de Egerwara* regnorum Dalmacie Croacie Sclauonieque bani etc. ab egregio *Nicolao et Ladislao Zenthpether* castellanis prefati castri feria VI proxima post festum beate Katherine virginis et martiris *Mo CCCCLXXX VIIII.*

Imprimis due pixides vulgo mosar patanghw una major alia minor.

Item quatuor pixides vulgo Tharasnijze quorum uni deficit pulver in quo imponitur retro.

Item due pixides hasnyze vulgo una ferrea, secunda metalli.

Item una pixis vulgo zerlenka ferrea.

Item pulveres pixidarii in barilis clausis XIX.

Brinye vár azon javainak jegyzéke, a melyeket én *Jovanovich Miklós, Egerváry László*, Dalmát, Horvátország és Slavonia bánja, az én méltóságos és kegyes uram megbízásából, nemes *Szentpéteri Miklós* és *Lászlótól*, nevezett vár várnagyaitól 1489-ben a Szt. Katalin szűz és vértanú ünnepét követő legközelebbi pénteken által vettem.

Először két löveg, közönségesen *mozsár pattantyu*. Egyik nagyobb, másik kisebb.

Ismét négy löveg, közönségesen *tarasnicze*, melyek közül az egyiknek pora elfogyván, hátra tétetett.

Ismet két löveg, közönségesen *hasnycze*. Az egyik vasból, a másik érczből van.

Ismét egy löveg, közönségesen *zerlenka*, vasból.

Ismét puskapor, zárt tonnákban 19.

Item in duabus aliis barilis tertia pars unius barili continetur pulveres.

Item sagitte balistarum M. M.

Item sagitte ignee LVIII.

Item unum barile abmedium quasi pondus de globis pixidariis ferreis.

Item in una ladula de predictis CCCXXXX.

Item unum doleum ad balneandum.

Item una mensa ad incidendum carnes.

Item baliste LXXV non complete, due sine nucibus, quatuor sine fune, nulla istarum habet cum aliquibus onerare, solummodo unum totum ferreum.

Item pixides vulgo sakalus XI.

Item fruges formenti quartas CC.

Item larda insalsata X.

Item II mensuras ligneas ad mensurandum fruges.

Item vasa VI caulium salsatorum.

Item ladule VII vacue.

Item unum barile cum sale.

Item mense VI.

Item sedes III.

Item kathedre III.

Item vasa vacua vinea III.

Item vasa parvula vacua sine fundo.

Item due barile vini ad unum pondus.

Item fruges seminate in agris formenti dierum XXVI.

Ismét két tonnában, az egyikben harmadrészben van lőpor.

Ismét számszeríjhoz való nyíl 2000.

Ismét tüzes nyilak 58.

Ismét egy fél tonna löveg golyókkal, mint súly.

Ismét egy ládában a fentebbiből 340.

Ismét egy fürdőkád.

Ismét egy asztal a hús vágására.

Ismét szerszámíj 75, nem teljes. Kettő dió nélkül, négy pedig zsinór nélkül, nem igen használhatók. Csak az egyik van egészen megvasalva.

Ismét puska, közönségesen szakálas 11.

Ismét gabona 200 negyed.

Ismét besózott szalonna 10.

Ismét 2 fa mérő, gabona mérésére.

Ismét 6 edény besózott káposzta.

Ismét 7 üres láda.

Ismét egy tonna sóval.

Ismét asztal 6.

Ismét szék 3.

Ismét szószék 3.

Ismét üres boros edény 3.

Ismét egy kis üres edény, feneke nincs.

Ismét két tonna bor, az egyikhez súly.

Ismét szemes élet, a földekbe vetni való 26 mértékkel.

Renovationes castri eisdem (sic) facte per prefatos.

Item una thurris coperta.

Item nove domus coperte.

Item pallatia magna coperta preter quartam partem.

Item zisternam a fundamento aptatam.

Item unum molendinum de novo.

Item sepes copertas circuitu castrum cum asseribus.

Item sepes circuitu civitatem parum deficit.

Item asseres — CCC.

Ugyanezen vár javítása a fentemlítettek által.

Ismét egy torony fedése.

Ismét egy új háztető.

Ismét a nagy palota négy helyiségének fedele.

Ismét a csatornának alapjából való megépítése.

Ismét egy malom újból építése.

Ismét fedett kerítés a vár körül, deszkával csinálva.

Ismét kerítés a város körül, mely kissé megromlott.

Ismét deszka 300.

In capella.

II antealtaria sericea inaurati damaschi.

II antealtaria damaschi completi cum manutergiis omnibus.

II paramenta sericea inaurata unum album alium nigrum.

I paramentum simplex de tela.

I pluviale sericeum paratum cum auro.

II dalmatiche damaschi viridi non complete neque consecrate.

I missale Sclavonicum in carta pergamina.

A kápolnában.

2 oltárterítő aranyozott damask selyemből.

2 oltárterítő damaskból, teljesen minden hozzá való kéztörlőivel együtt.

2 aranyozott selyem oltárszőnyeg, egyik fehér, másik fekete.

1 oltárszőnyeg, egyszerű, vászonból.

1 selyem pluviale aranynyal készítve.

2 dalmatika zöld damaskból, nem teljes, s fölszentelve sincs.

1 szlavoniai misekönyv, pergamenre írva.

(Eredetije Orsz. Levéltárban Dl. 26053.)

Jegyzet: Brinye község és vár, már a XV-ik század elejétől fogva, a volt felső horvát határőrvidéken. Állott a fellegvárból és körülte a váraljból, vagyis a bekerített városból.

Nevét a XV-ik század közepétől fogva írják: Brinj, Brine (Brínye), Brijnie.[1]) Utóbb egészen a múlt század végéig Brinjah, vagy egyes számban Brinja-nak iratott.[2]) Iratott még Briń- (Briny)nek is.

A horvát tud. Akadémia legújabban a leírásmódot Bríńe állapította meg, a mely Brínye-nek ejtendő.[3])

Maga a vár, úgy látszik, Mátyás alatt épül ki és nyer nagyobb fontosságot a török háborúk alatt, midőn, mint tudjuk, Mátyás mindent elkövet a horvát végek védelmi állapotba való helyezésére.

Már 1479-ben látjuk Mátyást személyesen e vidéken harczolni, mikor a török Horvátországon keresztül Stájerbe és Magyarországra tör. A király viszont Bosnyákország és Herczegovinát dúlatta fel és csak késő ősszel ért vissza Zágráb vidékére.[4])

Az inventarium vagy registrum, mint rendszerint itt is a várnak egyik várnagy kezéből a másikba való átmenetele alkalmával készült s rendkívül érdekes képét adja a Mátyás korabeli várvédelmi fölszerelésnek. Látjuk, hogy a nagyobb lövegek között már a magyar néven nevezett mozsár pattantyú s e mellett a horvátul tarasnyiczének mondott taraczk és a hasnyicze és zerlenkának nevezett puskák, nemkülönben a szakállas puska is szerepelnek. Mindezek mellett azonban mint átmeneti korban, mint látjuk, még a nyilak is folytonosan nagy szerepet játszanak. Kitünik végül, hogy úgy a vár, mint a város, legalább részben födeles deszkapalánkkal volt kerítve.

A kápolna kincseire e helytt csak reá mutatok, a műtörténettel s a műiparral foglalkozók bizonyára e néhány sorban is becses adatokat kapnak XV-ik századbeli culturtörténetünkhöz.

Érdekes végül még nyelvészetileg, hogy a tonna, vagy kis hordócska a registrumban mindenütt a szlávos *barilis* szóval van visszaadva.

A mi pedig az inventarium elején szereplő egyéneket illeti, meg kell említenünk, hogy *Egerváry* László horvát bán ősrégi magyar családból származott, mely már 1349-ben virágzott. Lászlóról tudjuk, hogy már 1477-ben[5]) bán volt s hogy mint ilyen saját vére ontásával védelmezte az ország határait a török ellen, sőt, hogy az ottani várakra 4000 aranyat költött sajátjából. Miért is azután Mátyás ezen összeg megtérítése fejében 1480-ban, október 8-án Zágrábban kelt levelében, a Kőrös vármegyében fekvő Nagykemlék várát Brezovicza várossal és Kemetnicza faluval neki

[1]) Monumenta Croatica 55. Brín 136.

[2]) Staríne Hrvatske 5, 119.

[3]) G. Daničić (Budmani) Rječnik Hrvatskoje li Srpskoje Jezíka. U Zagrebu. 1880—1882 I. R. A—C. 653. lap.

[4]) *Bonfin.* Dec. IV. Lib. V, 606. lap.

[5]) *Teleky.* Hunyadiak kora XII. 35. *Nagy Iván.* 7. k. 10. l.

elzálogosítja. Úgy látszik okmányunkból, hogy *Brinye* vára karbantartását és renovatióját is Egervárynak köszönheté.

Hogy *Brinye* várnagyai, a két *Szentpétery*, a több ily nevű család melyikéből származott, nem tudhatni. *Lászlóról* azonban tudjuk, hogy 1505-ben, mint Valkó vármegye követe részt vesz a rákosi országgyűlésen.[1])

[1]) *Kovachich* Suplem. ad vestig. Comit. III. 333—336.

Közli és jegyzetekkel kíséri:

Dr. Szendrei János.

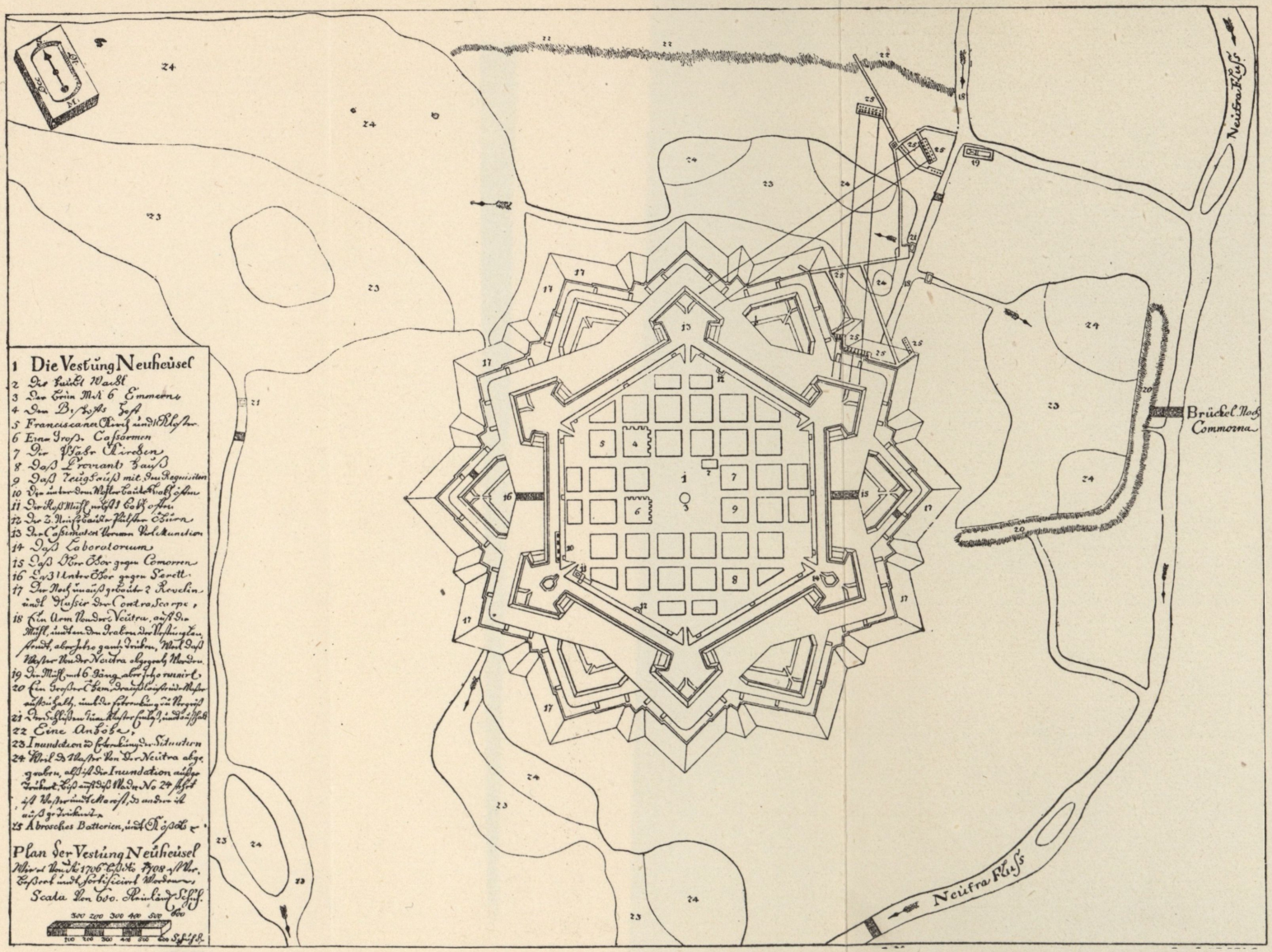

ÉRSEKÚJVÁR TERVRAJZA AZ 1706—1708. ÉVI ÚJJÁERŐDITÉS UTÁN,
az 1708-ik évi ostrom-munkálatokkal.

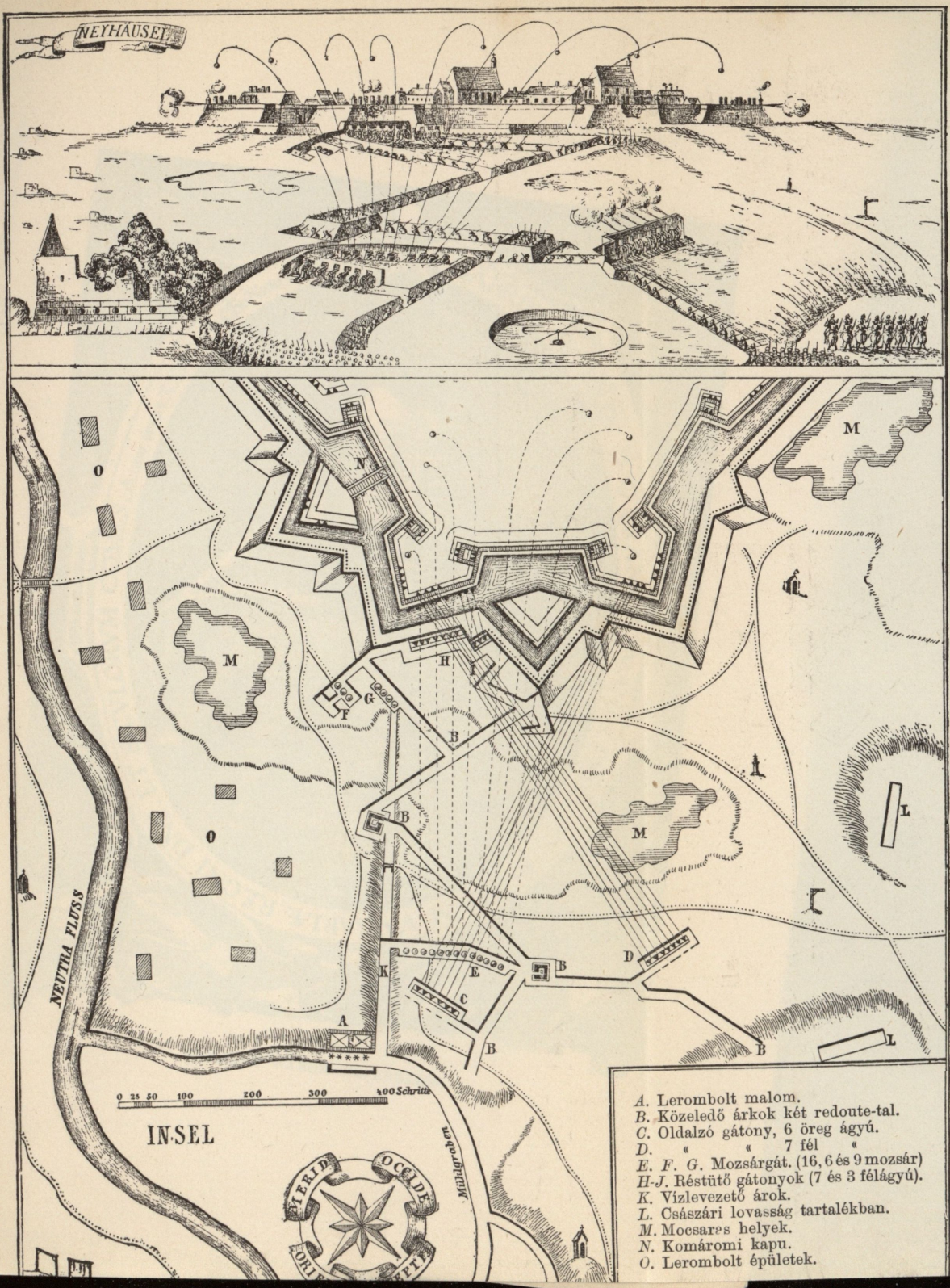
NEYHÄUSEL
NEUTRA FLUSS
INSEL
Mühlgraben
0 25 50 100 200 300 400 Schritte
A. Lerombolt malom.
B. Közeledő árkok két redoute-tal.
C. Oldalzó gátony, 6 öreg ágyú.
D. « « 7 fél «
E. F. G. Mozsárgát. (16, 6 és 9 mozsár)
H-J. Réstütő gátonyok (7 és 3 félágyú).
K. Vízlevezető árok.
L. Császári lovasság tartalékban.
M. Mocsaras helyek.
N. Komáromi kapu.
O. Lerombolt épületek.

BETHLEN GÁBOR FEJEDELEM.